א)א שלפוחית שלה כשרה התליע כבד שלה זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא ג׳ רגלים ליבנה לרגל שלישי התירוה להם: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה (א) ואע"ג דלא קא מפקא זיקא רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי אמר ליה מר זוטרא בריה דרב הונא בריה דרב פפי לרבינא הא דרב נחמיה בריה דרב יוסף אתון אהא מתניתו לה אנן אדרבא מתנינן לה דאמר רבא הני תרתי אוני דריאה דסריכן להדדי לית להו בדיקותא לאבשורי רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי מתקיף לה רב אשי האי מאי בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה אבל התם אי האי נקיב טרפה ואי האי נקיב טרפה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכי דאוני גופא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה אמר רבינא והוא דסביך בבשרא אמר ליה רב יוסף לרבינא ואי לא סביך מאי טרפה אלמא אמרינן נקובה היא אי הכי כי סביך נמי דהא תניא ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו וזהו למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום מתקיף לה רב עוקבא בר חמא אילו אינקיב בדופן להדדה מאי טרפה ליתני נקובת הדופן וליטעמיך הא דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה אילו אינקיב כבד להדדה מאי טרפה ליתני נקובת הכבד אלא כי ניקבה דלאו מיניה מיטרפא לא קתני ה"נ כיון דלאו מיניה מיטרפא לא קתני בעא מיניה רבה בר בר חנה משמואל העלתה צמחין מהו א"ל כשרה א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר דאמר רב מתנא מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה אמר ליה ההיא בכוליא אתמר רבי יצחק בר יוסף הוה קאזיל בתריה דרבי ירמיה בשוקא דטבחי חזנהו להנך דקיימין צמחי צמחי אמר ליה לא בעי מר אומצא אמר ליה לית לי פריטי אמר ליה אקפן אנא אמר ליה מה אעביד לך דכי אתו לקמיה דרבי יוחנן משדר להו לקמיה דרבי יהודה ברבי שמעון דמורי בה משמיה דרבי אלעזר ברבי שמעון להיתירא וליה לא סבירא ליה אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דרב נחמן בשוקא
דגלדאי

שלפוחית. א)קרום שהולד מונח בה ובלע"ז מרי"ן. לקמן בפירקין (דף נה:) תניא היא האם היא שלפוחית היא שלפוחית: ואסרו להם לא גרסינן. ובשני הרגלים לא אמרו להם כלום ובשלישי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוהו: הסמוכה לדופן. דבוקה בגלעות: אין חוששין לה. שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן דופן זה מכה היתה בו וכשמיתה קלטה הריאה אצלה: העלתה. הריאה: צמחין. מלנ"ץ סביבות סמיכתה לדופן הואיל ומוזין בה ריעותא תלינן למכה בדידה: דחליש פומיה. פיו חדוד ודק וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו ב)אותה מן הדופן: בדיק לה בפשורי. לאחר שפירקוה ומלאו מכה בדופן מנפח בה אי מבלבלא מיא טרפה שהרי ניקבה: ה"ג בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה ולא גרסינן אי איכא ריעותא בדופן. כלומר בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבלבלא לא אמרינן ניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתלייה בדופן תלינן בה וכשרה: אלא הכא. גבי תרתי אוני מבדי סרכא זו מחמת מכה היתה הי מינייהו דאנקיב טרפה והאי דלא מפקא זיקא קרום עלה בה וסתמה: ומי אמר ר"נ הכי. דהעלתה צמחין חוששין לה מכלל דאי פשיטא לן דניקבה הריאה לא מהני לה סתימת הדופן: הכא במקום רביתא. במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרק ההיא סירכא הילכך כשרה וכי אמר ר"נ חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא ההיא סתימה ואפילו הכי כי לא העלתה צמחים אמר אין חוששין לה דתלי לה בדופן. ובהא כאבימי סבירא לן דחוששין לה ולחומרא אזלינן בדאורייתא: מקום חיתוכי דאוני. שהן סמוך לצואר במילוי החלל. ובהא הילכתא כרב נחמן דליכא דפליג עליה: דסביך בבישרא. שנסבכת ונאחזת הריאה בבשר שבין ב׳ הגלעות דהוי סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בגלעות עצמן אין זו סירכא קיימת: אלמא נקב הוא. ואפילו הכי כי סביך מכשרת לה. אלמא דמהניא סתימה לריאה שנקבה: ניקב. הגיד של אדם: פסול. משום כרות שפכה: מפני שהוא שותת. ואינו יורה כחץ וקי"ל (נדה דף מג.) כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מוליד: נסתם. הנקב אחרי כן: כשר. לבא בקהל מפני שהוא מוליד: דאינו קרום. אבל סתימת דופן סתימה מעלייתא היא: מתקיף כו׳. השתא דאמרת נקב הוא בריאה אלא שהדופן סותמתו אילו אינקיב דופן ג)להדיה ריאה כנגד דופן הריאה לאחר זמן מאי טרפה דאזלא לה סתימת דופן: ליתני. במתניתין נקובת הדופן בהדי שאר טרפות דיש בהמה שנטרפה בכך: דלאו מיניה מטרפא. דטרפות מחמת ריאה בא: למחין. מנל"ך: מזדנזין בדבר. מגמגמין: למחין. היינו מוגלא: לא בעי מר אומצא. רוצה היה לדעת אם יכשירנה ואם לאו: לית לי פריטי. דוחהו היה: אקפן אנא. הטבחים יקיפו לי באמנה כמו [אבות פ"ג מט"ז] החנווני מקיף לשון אמנה: וליה לא סבירא ליה. לרבי יוחנן לא סבירא ליה לאכשורי ומיטרף נמי לא הוה טריף לה ניהלייהו דלא שמיעא ליה מרביה: מסגינן. אזלינן. ד)מסגי לשון פוסע:
דגלדאי

שלפוחית. היינו במקום שהולד מונח אבל ניקב כיס השתן או ניטל טרפה ומה שלא הוזכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ה): מייתינן סכינא דחליש פומיה. ו)דהיינו כשלא העלתה צמחים אבל העלתה צמחים אפילו איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן: רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי. אאיכא ריעותא בדופן קאי כדפירש בקונטרס ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בפשורי: אמר רבינא והוא דסביך בבשרא. פירוש נאחז ומסובך היטב בבשר כמו ס)לאמר מסובך ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך ובתשובת רב שר שלום גאון כתב דבין סריך וסביך ובין לא סביך וסריך כשרה ולית הלכתא כרבינא אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומשמע מתוך דבריו דרבינא לא בא לפרש דבריו של רב נחמן אלא סברא דנפשיה קאמר וכן נראה מדפריך ז) עליה דהעלתה צמחים חוששין לה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ולא משני הא דסביך הא דלא סביך ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן משמע דלרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב פוסל שם שדופן סותמתו ומיהו לא ידעינן מנא ליה שלא יהא הלכה כרבינא שהוא בתרא ושמא אין זה רבינא סתמא ח)שהוא בכל הש"ס שהיה חבירו של רב אשי שנולד ביום שמת רבא מדבא רב יוסף להשיב על דבריו ובהלכות טרפות של רבינו גרשום כתב דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתייהו דאוני וסרוכה וסבוכה בבשר שבין הגלעות או בגלעות עצמן בדקינא להו בנפיחה עם הגלעות או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה אם עולה בנפיחה כשרה דכיון שהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרק עוד כיון דבמקום רביתייהו קיימא ובקונטרס פירש דסביך בבשרא היינו דוקא בבשר שבין הגלעות אבל בגלעות עצמן לא: לא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ה"נ הוה מצי למימר למעוטי שלא במקום רביתייהו: העלתה צמחין מהו אמר ליה כשרה. והא דאמר לעיל דחוששין לה היינו בסרוכה לדופן דמוכחא מילתא שהסירכא מחמת נקב:
שדרה

עין משפט נר מצוה

קב א מיי׳ פ"ח מהל׳ שחיטה הל׳ כה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי׳ מה סעי׳ ב:
קג ב מיי׳ פ"ז מהל׳ שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי׳ מא סעיף ד:
קד ג מיי׳ שם פ"ז הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי׳ לט סעיף כב וע"ש:
קה ד ה מיי׳ שם הלכה ג ד [ופ"א הל׳ י] טוש"ע שם סעיף יח:
קו ו מיי׳ פרק טז מהל׳ איסורי ביאה הל"ה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ד:
קז ז מיי׳ פ"ז מהל׳ שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי׳ לו ס"ג:
קח ח ט מיי׳ פ"ז מהל׳ שחיטה הל"י [ופ"א ה"ה] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי׳ לו סעי׳ א:

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ וטרפה (ואע"ג דלא קא מפקא זיקא) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה:

רבינו גרשום

שלפוחית זו האם כדבעינן למימר [לקמן דף נה:]: ריאה הסמוכה לדופן כלומר דסרוכה לדופן. העלתה צמחין חוששין לה שמא ניקב. דחליש פומיה כלומר סכינא חריפא: כאן במקום רביתא כלומר שעומדת ברוחק והו מקום חיתוכה דאוני דאמרינן מרוב דוחק נסרכה לדופן אבל [שלא] במקום רביתא מייתינן סכינא דחליש פומיה [באוני גופיה]. ורב נחמן בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי כלומר אע"ג דאיכא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי אי לא שלט ביה זיקא כשרה ואי לא טרפה. אבל הכא אי האי אינקיב טרפה אי האי אינקיב טרפה כלומר אי האי אונא אינקיב טרפה אי האי אונא אינקיב טרפה: ניקב פסול מפני [שהוא] שותת כלומר ואינו יורה כחץ ולענין כרות שפכה מיירי. נסתם כשר מפני שהוא מוליד א) כלומר דאינקיב אפי׳ סביך בבשרא טרפה. אלא כל ניקבה דלא מיניה מיטרפא כלומר בשביל נקב הכבד ובשביל נקב הדופן לא איטרפא אלא ניקב הכבד כנגד המרה שניקבה טרפה בטעם שאין למרה דמגין לה נקב הדופן נמי לא מיטרפא בשביל דופן אלא מטעם שאין לריאה שניקבה להדיא לסתום הנקב. אקפן אנא כלומר אני אהיה לך ערב בשוקא:

א) נראה דל"ל מאי לאו למעוטי כה"ג. כלומר דלא נקיב אפי׳ סביך בבשרא טרפה.

מסורת הש"ס

א) [לקמן נה:], ב) [עיין פרש"י ביבמות קכב. ד"ה מלתא], ג) לעיל מו: ע"ש, ד) יבמות עו. [תוספתא יבמות פ"י ה"ד], ה) [לעיל מו: יבמות עו.], ו) [ל"ל להדיה], ז) לעיל מג., ח) [ל"ל להדיה], ט) [כ"מ כד:], י) י"ג החזה וכ"ה מהרש"ל, כ) [לעיל ל:].

לעזי רש"י

מרי"ן [מדרי"ן]. רחם.
מלנ"ץ. פצעים.

מוסף רש"י

שלפוחית. כל שלפוחית היא ושליא כעין אותה של דג כדאמרינן במס׳ ע"ז (מ.) כשלפוחה, גבי עוברי דגים, ואם של בהמה כולה עשויה אצבעות, תפוחת מורי (זבחים מו.). התליע כבד. שיש בה תולעין (הפרדס עמ׳ קמב). ג׳ רגלים. שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ובתשובות הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי הייתו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבלים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (יבמות קכב.). דסריכן להדדי. דסמיכי להדדי על ידי סירכא (הפרדס עמ׳ קמא). לית להו בדיקותא. שסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה על בתוכה כמין גלידא ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום, כך מצאתי בתשובת הגאונים, ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר (לעיל מו:). שהוא שותת. שמחמימות התאוה יוצא דרך הנקב וכשורע יוצא דרך הנקב ילאחו אינו יורה כחץ וקי"ל (חגיגה טו.) שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מוריע (יבמות עו.). דאינו קרום. משום דהדר מיפחת (יבמות עו.) שסופו ליסתר (לעיל מו:). וכבד סותמתה. שנקובה במקום דיבוקה בכבד ומיטיר הכבד סותר את הנקב (לעיל מג.).

שיטה מקובצת

א] שלפוחית האם שהולד מונח בה: ב] במושכו מן הדופן ומפרקי׳ לריאה מן הדופן הס"ד: ג] אילו אנקיב דופן להדי ריאה כנגד נקב הריאה: ד] מסגי לשון פוסע: ה] שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ויש מתירין ומפרשין דהיינו שלפוחי׳ הס"ד: ו] דחליש פומיה היינו כשלא: ז] וכן נראה מדפריך לעיל עלה אהעלתה צמחים: ח] ושמא אין זה רבינא סתמא שבכל התלמוד:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones